

Posudek vedoucího diplomové práce

Anna Šimečková – Všichni jsme Boží děti: napětí mezi univerzalismem a partikularismem při vytváření hranic katolického společenství

Vedoucí práce: Tomáš Samek, Ph.D.

Diplomová práce Anny Šimečkové je komplexním, hloubkovým vhledem do tématu vymezeného názvem. Studentka zkoumá, jak se ustavuje dynamická, fluidní a ne vždy snadno vystopovatelná hranice komunity katolíků, jejíž je sama členkou i kritickou pozorovatelkou. Přednost práce tkví v tom, že autorka spojuje ideologickou makroperspektivu s aktérskou mikroperspektivou těch, kdo takovou komunitu tvoří. To je samo o sobě pozoruhodné: text uskutečňuje obtížný úkol – je krajní abstrakcí *in concreto*, a kdyby pro nic jiného, již tím je výjimečný. Hlavní výzkumná otázka je tematicky představena fraktálně: „Jak se projevuje napětí mezi univerzalismem a partikularismem v praktikách, diskurzech a ideologiích podílejících se na utváření hranic Římskokatolické církve a jak je toto napětí komunikováno skrze hranice konkrétního katolického společenství?“

Autorka nás zevrubně, věcně uvádí do tématu úvodem, v němž zazní již všechny hlavní náměty včetně popisu autorčiny vlastní motivace. Vcelku zdařilá je kapitola o Metodologii. Za cennou považuji zejména tu její část, která se věnuje výzkumnické pozicionalitě, již autorka podává přesvědčivě, promyšleně a s takovou mírou citlivosti vůči svým informátorům, se kterou se setkáváme jen ojedinele. Její vztah ke zkoumané sociální realitě je reflexivní a v tomto ohledu se vyznačuje vlastnostmi typickými pro soudobou světovou antropologickou produkci: téma není traktováno jako cosi vnějšího, nýbrž niterně spoluprožíváno, aniž přitom upadá do příliš osobní, rozvláčné upovídání; v celé práci je naopak cítit intenzivní úsilí transcendovat partikularitu vlastního pohledu, aniž sklouzává k pyšnému sebepřecenění noetických možností, které jsou nám jako badatelům dány.

Autorka obsáhle a povětšinou fundovaně seznamuje čtenáře s různými modalitami napětí mezi univerzálním a partikulárním, jak se jeví v různých oblastech: v politické teologii i v politologii; v antropologii protikladu mezi jedincem a společenstvím; v ideologii a diskurzu; v otázkách (post)sekularismu, kterých se dotýká sice jen letmo, ale přesto její záběr sahá od klasických studií Durkheimových

až po Derridu. Na analýze kosmopolitismu ukazuje, jak ošidné je přikládat kladná či záporná znaménka univerzalizmu a partikularismu. Dospívá k závěru, že nelze první považovat za nutně pozitivní a druhý vždy za negativní, jako jsme toho svědky v některých mělčích společenskovedních úvahách. Teoretická část práce je koncizní a obsahuje několik netriviálních myšlenkových podnětů: je zajímavá i pro čtenáře, který se těmito tématy již zabýval. Autorka projevuje respekt k současnému diskurzu na dané téma a přitom se nebojí vymezovat se vůči němu kriticky všude tam, kde se jí jeví jako nedostatečně přesvědčivý. Tento postoj práci vzdor její vysoké abstraktnosti poskytuje jakési zdravé zemité ukotvení.

Praktická část zkoumá převážně pomocí polostrukturovaných rozhovorů či diskurzivních postřehů cestu do poutního místa v hercegovské Medžugorii a dále na domácí půdě ve „spolču“, jak spolu s ostatními přezdívá své katolické společenství, rozvíjí témata, jež si autorka vybrala jako důležitá co do jejich schopnosti vypovídat o hranicích mezi univerzálním a partikulárním. K těmto tématům autorka řadí půst, sexualitu a gender, otázky týkající se psychiky, tělesnost, nemoc a léčebné praktiky, svátost a habitus. Představená sonda má převážně podobu neformálních rozhovorů v kolektivu přátel ze „spolča“, s nimiž daná témata postupně a v několika separátních sezeních probírá; jde ovšem o rozhovory prokládané neustálou autorskou reflexí, která usouvztahuje každodenní hovorovou řeč s teoretickými postuláty, k nimž dospěla v předchozí části práce.

Jak svou teoreticky informovanou dikcí, tak i některými brilantními postřehy práce vysoce překračuje nejen průměr běžných u nás předkládaných diplomových prací, nýbrž i průměr těch, které u nás zpravidla získávají hodnocení výborně. Bez nadsázky ji hodnotím jako jednu z nejlepších diplomek, které jsem kdy četl, zejména co do schopnosti pracovat s abstraktním pojmy a pak je rekontextualizovat v dialogických situacích v terénu.

K nedostatkům práce patří občasná stylová těžkopádnost: některé pasáže jsou tak hutné, až jsou obtížně srozumitelné, ba skoro nejasné – takové najdeme např. v kap. 2.5 *Ideologie a diskurz*. Mluvnice je povětšinou zvládnutá, přesto se tu a tam vloudí gramatická chyba. Na několika místech najdeme překlepy.

Oceňuji autorčinu snahu parafrázovat zahraniční zdroje, ale z jejích překladů je patrné, že s překládáním nemá velkou zkušenost; tudíž jsou její translace z angličtiny místy jen obtížně čitelné – např. druhý a třetí odstavec strany 26, kde je překlad poněkud krkolomný a vinou příliš otrockého, doslovného převádění

angličtiny do češtiny plný syntaktických i lexikálních anglicismů.

Celkově by autorce prospělo zapracovat na jasnosti sdělovaného, kterou ne vždy naplňuje v uspokojivé míře. Vzácnějším problémem je redundantní opakování již řečeného – viz třeba podvkráté zmíněnou skoro identickou informaci o zničení mostarského mostu. Tam všude by autorka mohla ještě přidat. Všechny uvedené nedostatky však zdaleka nemohou zrušit dominantní dojem, že jde o jednu z vůbec nejlepších studentských prací; sám jsem se s ničím myšlenkově tak smělým a současně hlubokým a poctivým u žádného našeho studenta zatím nesešel.

Autorka upřímně a přitom skromně reflektuje svou pozici výzkumnou i lidskou. Doznává, že práce je výsledkem několikaletého zápasu, který se v autorce odehrával a vzal na sebe podobu niterného konfliktu mezi přínaležitostí ke dvěma komunitám: katolické a antropologické. Pozitivně hodnotím autorčinu odvahu postavit se některým postulátům prosazovaným antropologií a přiklonit se v některých dílčích otázkách spíše k pohledu katolickému. V konfliktu antropologie s jistými prvky církevní věrouky se nakonec přiznaně rozhoduje pro pozici spíše věroučnou než společenskovední. Ale ani toto váhavé rozhodnutí není provedeno dogmaticky: autorka si uchovala svou katolickou totožnost a přitom zůstává antropologicky kritická k některým méně tolerantním projevům, jež tu a tam slyšíme z církevních řad. Její práce je vším jiným než omezeně bigotní, nekritickou polemikou s antropologií. Je spíš sofistikovaným a do hloubky promyšleným dialogem obou myšlenkových sfér.

Inspirována časopisem *Current Anthropology* diplomantka v příloze nechává informátory svou práci přečíst a kriticky zhodnotit, přičemž jejich kritiku v plné verzi publikuje jako součást textu. V poslední větě práce, která shrnuje její úvahy o univerzalizmu a partikularismu, dospívá ke katolicky neortodoxnímu závěru, že „(...)všechny formy lidské sexuality mohou být pouze vnějším projevem univerzálního kódu Boží lásky“ (str. 120).

Autorka se hned na začátku vyznává z toho, že jí práce na textu nejen odborně obohatila, nýbrž jí změnila i lidsky a vedla k zamyšlení, jakým člověkem chce být. Otázka zní: Můžeme si jako pedagogové přát od studentské práce víc?

Ze všech uvedených důvodů práci Anny Šimečkové **doporučuji k obhajobě a neumím si pro ni představit jiné ohodnocení než známkou výborně.**

V Praze 16. 1. 2016

Tomáš Samek